

Způsoby vlády Ferdinanda I. v českých zemích 1526–1564

Východisko: Volební kapitulace 1526

- panovník je volen svobodně, bez dědických nároků
- nebude sesazovat ze zemských úřadů
- nebude porušovat zemské svobody
- nebude užívat služeb cizích rádců
- bude mít sídlo v Praze, zaplatí staré královské dluhy
- bude respektovat kompetence české kanceláře
- bude respektovat náboženskou svobodu nekatolíků

Realita: absolutistická, centralizační politika Ferdinanda I.

Nové úřady:

- 1. 1. 1527: nový dvorský řád (Hofstaatsordnung)
- centrální zemské úřady (panovníkův vládní systém s oporou v byrokracii vs. stavovský model zemských institucí)
- tajná rada (nejvyšší vládní úřad)
- dvorská rada (poradní, soudní sbor panovníkův)
- dvorská komora (ústřední finanční úřad)
- od 25. 3. 1527: česká komora (správa majetků a financí českého krále, podřízena dvorské komoře)
- stavovští spojenci: Grünbühlové, Rogendorfové, Salmové

Modernizační prvky systému vlády Ferdinanda I.:

- silné mocenské centrum (byrokracie)
- systematický postup kancelářské agendy
- pravidelné úřadování (jiné pojetí času)
- vyhraněnost kompetencí
- vyšší odbornost úředníků (právní znalosti)

Opozice českých stavů (1526–1547)

- královská města
- šlechta utrakvistická, Jednota bratrská
- šlechta poškozená královskými vládními zásahy (Šlikové, Kašpar Pluh z Rabštejna)

versus

- katolická opozice v zemských úřadech: páni z Hradce, z Lobkovic, z Dubé

Střety Ferdinanda I. s českou stavovskou obcí

- 1528: zákaz krajských sjezdů rytířů
- 1528: konfiskace stříbrných dolů Šlikům
- 1530: konec Zdeňka Lva z Rožmitálu v úřadu nejvyšší purkrabí
- 1535: likvidace snahy o legalizaci JB jako nekatolické církve v Čechách
- 1539-1543: likvidace snah o vznik svébytné luteránské církve v Čechách
- 1545: změna korunovačního reversu – Habsburkové mají dědičný nárok na český trůn

Konflikt s českými stavy 1546–1547

- Šmalkaldská válka – srpen 1546-duben 1547 – politicko-náboženský konflikt vyprovokovaný protireformační politikou Karla V. (vs. Sasko, Hesensko, Württenbersko, města Šmalkaldského spolku)
- září 1546: Ferdinand I. nařídil zemskou hotovost
- leden 1547: opětné svolání zemského vojska
- únor 1547: stavovský spolek české opozice (bez podílu Moravy, Slezska a Dolní Lužice)
- březen 1547: nepovolený zemský sněm v Praze
- 24. 4. 1547: porážka Šmalkaldského spolku u Mühlberka
- červen 1547: soud nad českými a hornolužickými stavy (Litoměřice, Praha), Akta těch všech věcí...
- srpen 1547: poprava 2 rytířů a 2 měšťanů
- srpen: Bartolomějský sněm v Praze

1547: Tresty za odboj

- potrestání 1. stavovského odboje: konfiskace majetku města a šlechty (ca 500.000 českých kop), zabavení zbraní městům, odebrání privilegií, boření hradeb, „věčné posudné“, perzekuce JB (obnovený Svatojakubský mandát), zákaz činnosti tiskařů (výjimka: Bartoloměj Netolický)
 - odměny pro „věrná města“: Ústí nad Labem, Plzeň, České Budějovice
 - odměny pro věrnou šlechtu: Berka z Dubé, Jindřich z Plavna, Václav z Ludanic, Florián Gryspek
- pramenná svědectví: kancléř SMP Sixt z Ottersdorfu, členové JB – Jan Blahoslav, Jakub Bílek

Důsledky 1. stavovského odboje

- politické a hospodářské oslabení měst (královští hejtmani a rychtáři)
- likvidace politických oponentů, majetkové poškození šlechty a měst
- prosazování prokatolické linie panovnické politiky
- okleštění soudních pravomocí (apelační soudy)
- 1547–1564: nový místodržitel v Praze – Ferdinand Tyrolský